

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

RUSYA KURUCU MECLİSİ: TARİHİ GELİŞİMİ VE BOLŞEVİKLER TARAFINDAN FESHİ
THE RUSSIAN CONSTITUENT ASSEMBLY: ITS HISTORICAL DEVELOPMENT AND ABROGATED BY THE
BOLSHEVIKS

Ramin SADIGOV*

Öz

Avrupa tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olan Fransız Devrimi bütün dünyada olduğu gibi Rusya'da da yenilikçi fikirlerin yayılmasına neden olmuştur. Nitekim devrimden etkilenen birtakım Rus soyluları 19-cu yüzyılın başından itibaren eşitlik, insan hakları, anayasal düzen ve demokrasi kavramları uğrunda mücadele etmeğe başlamış ve Çar yönetiminin devrilerek seçimler sonucu bütün halkın temsil edileceği bir meclis iktidarının ülkeyi yönetmesini arzu etmişlerdir. Dolayısıyla 20-ci yüzyıl başlarında daha da gelişen bu düşünceler dönemin tüm siyasal partilerinin programlarında açıkça vurgulanmış, Şubat Devrimi sonrası iktidar olan Geçici Hükümet de Kurucu Meclis seçimlerinin yapılmasına kesin karar vermiştir. Fakat 1917 yılı sonbaharında Ekim Devrimi ile hükümet değişmiş, iktidara gelen Bolşevikler gerçekte istemeseler bile seçimlerin belirlenen tarihte yapılmasına engel olmamış, ancak sonuçların farklı çıkması üzerine Kurucu Meclis'i feshederek ülkenin demokratik gelişimine büyük bir darbe vurmuşlardır. Bu çalışmada Rusya'da Kurucu Meclis düşüncesinin gelişimi, iki devrim arasındaki dönemde partilerin Kurucu Meclisle ilgili yaklaşımları ve Bolşeviklerin meclisi feshetmeleri hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Aralıkçılar, Kurucu Meclis, Rus siyasal partileri, Devrimler, Sovyet Hükümeti.

Abstract

The French Revolution represents a new beginning in history of Europe. It has been caused to spread reformist ideas in Russia like other part of the world. Therefore, since the beginning of the 19th century, some of the Russian aristocrats who affected by the revolution, struggled for equality, human rights, democracy and constitutional order and also they demanded overthrow the Tsarist regime and the country rules by a parliamentary system of government. The beginning of the 20th century in Russia, these ideas were emphasized evidently in all political parties' programs. After the February Revolution, the Caretaker Government decided to go to election for the Constituent Assembly. However, on the spring of 1917, the government was changed after the October Revolution and Bolsheviks came to power. They didn't obstruct the elections, even though they were unwilling about that. But the elections results were unexpected for them. For this reason, they abrogated the Constituent Assembly and they hampered Russia's democratic development. In this study, it is examined to emerge the idea of Constituent Assembly in Russia, between two revolutions approach of the parties about the Constituent Assembly and about Bolsheviks abrogated the assembly.

Keywords: The Decembarists, Constituent Assembly, Russian Political Parties, Revolutions, The Soviet Government.

Giriş

Fransa İhtilali'nin getirdiği yenilikler 19-cu yüzyıl boyunca tüm Avrupa'yı etkilediği gibi Çarlık Rusyasını da etkisi altına almıştır. Söz konusu dönemde köylü haklarının olmadığı ve kapitalist gelişmenin yeteri kadar sağlanmadığı Rusya'da Kırım Savaşı'nın sonuçları yönetimi radikal değişikliklere gitmek zorunda bırakmıştır. Daha önceki yüzyıllarda tabandan tavana doğru arzulanan değişim talebine şiddetle karşı çıkan yönetim, özellikle Fransız İhtilali sonrasında demokrasi, insan hakları, anayasal haklar gibi kavramların sık sık kullanılabilir hale gelmesiyle tabandan tavana doğru değişime karar vermiş, böylece 3 Mart 1861'de Çar II. Aleksandr'ın talimatıyla serflik kaldırılarak ülkede kapitalist gelişmenin önü açılmıştır. Ancak sorunlar bununla da bitmemiş, halktan yana birtakım örgütler açıkça yönetim şeklinin değişmesini ve anayasal meclise dayalı bir sistemin kurulmasını dile getirmişlerdir.

Dolayısıyla 19-cu yüzyıl boyunca Rus siyasal hayatı, Fransa'daki olayların etkisiyle şekillenen halk özgürlüğü prensibine sahip çıkılması ve Kurucu Meclis açılması tartışmalarıyla geçmiştir. Tartışmayı ilk başlatanlar 1806-1812 yıllarında Rusya ile Fransa arasında yaşanan savaşa katılan ve bu nedenle Avrupa'daki farklı cephelerde yeni siyasi ve sosyal düşünceleri benimseyen soylu askerler olmuştur. Bu soylu askerler ilk kez liberal-demokratik düşüncelerle çara karşı çıkmış, dolayısıyla onları takip eden diğerleri ise gerek 19. Yüzyıl

* Yrd. Doç. Dr. , Hakkari Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

boyunca ve gerekse 20. Yüzyılın başlarından itibaren programlarında açıkça çar yönetiminin devrilmesini ve iktidarın bütün halk kesiminin temsil olunduğu Kurucu Meclis'e verilmesini dile getirmişlerdir.

Kurucu Meclis talepleri Şubat Devrimi sonrası hemen her partinin programına girmiş, böylece ortaya çıkan yeni siyasal ortamda bütün Rusya bu konuya odaklanmıştır. Fakat hem içerde hem de dışarıda gelişen birtakım olaylar Çarlık sonrası iktidara gelen Geçici Hükümet'in bu konuda hızlı adım atmasına engel olmuştur. Dolayısıyla meclis açılması Geçici Hükümet döneminde sonuçlanmamıştır.

1917 sonbaharında Geçici Hükümet'i devirerek iktidar olan Bolşevik yönetimi ilk başlarda bu konuyu gündemine almak istememiş, lakin toplumun tepkisinden çekindiği için Meclis seçimlerinin yapılmasına ses çıkarmamıştır. Buna rağmen sonuçların açıklanmasıyla büyük bir endişeye kapılarak ülkede demokrasi isteklerini bastırmaya ve tek parti diktatoryası oluşturmaya başlamıştır. Dolayısıyla yaklaşık 100 yıla yakın, büyük mücadeleler sonucu açılabilmiş Rus Kurucu Meclisi, Bolşeviklerin müdahalesi ve feshiyle sona ermiştir.

Bu çalışmamızın amacı Rus siyasi hayatında Kurucu Meclis faaliyetleri ve onun feshi hakkında yaşanan bütün gelişmeleri değerlendirmektir. Bu nedenle meclis düşüncesinin tarihi gelişimi, Rus siyasal partilerinin bu konudaki faaliyetleri ve Bolşevikler tarafından feshi sürecinden bahsedilmektedir. Türkiye'de daha önce bu konuda her hangi bir akademik çalışma yapılmadığı dikkate alınrsa, orijinal Rus arşiv vesikaları ve kaynaklarına isnat eden bu çalışmanın mezkûr alandaki boşluğu dolduracağına inanılmaktadır.

1. Kurucu Meclis Düşüncesinin Tarihi Gelişimi

Bilindiği gibi Fransız Devrimi tüm dünya için ilk kez yeni düşünceler getiren ve bütün ülkelerde kısa bir süre içinde etkileri görünen büyük devrimlerden biridir. Devrim sonrasında halk özgürlüğü prensibi geniş bir şekilde Avrupa'da yayılınca, dönemin Rus Çariçesi Katerina ülkesinin bundan etkilenmesinden korktu. Bu nedenle de devrim karşıtı siyaset yürütmeye başladı. Hatta ülkesinden kaçmak zorunda kalan Fransız aristokrasisi için Rusya'nın kapılarını ardına kadar açtı. Fransız kralı XVI Louis'in idam edildiği duyulunca ise sert tepki verdi ve Fransa ile diplomatik, ticari ilişkileri durdurdu. (Orlov vd. 2004: 126)

Her ne kadar Çarlık rejimi devrim düşüncelerinin Rusya'ya sızmasına engel olmaya çalışsa da Rus soylu entelektüelleri bundan fazlasıyla etkilendiler. Özellikle de 1806-1812 Rusya ile Fransa arasındaki savaşta Avrupa'da bulunmuş askerler ülkelere döndükten sonra kendilerini "1812'li yılların çocukları" (BSE 1952: 574) adlandırarak ilk kez Kurucu Meclis çağırılması gerektiğinden bahsettiler. Hatta "İktidarın kaynağı halktır ve halk kendi özgür iradesine göre yönetim şeklini belirleyebilir." diyen Aralıkçıl¹ liderlerinden Nikita Muravyov 1822-1825 yılları arasında Rus anayasası taslak metnini hazırladı ve projenin Kurucu Meclis için uyarlanması gerektiğini söyledi. (Fedosov 1991: 105)

Aralıkçılar projelerini gerçekleştirmek için Çar I Nikola'nın tahta geçtiği 26 Aralık 1825'de Senat Meydanı'nda 3000 kişilik bir grupla isyana kalkıştılar. Fakat Çarlık ordusu bu isyanı şiddetle yatırdı. İsyan önderlerinin birçoğu yakalanarak idam edildi, diğerleri de uzak Sibirya'ya sürgüne gönderildi. (100-letiyе Vosstaniye Dekabristov: Sbornik statey i dokumentov jurnala 'Katorga i Ssilka' 1927: 125) İsyan başarısız oldu, fakat Aralıkçıların ilk kez dile getirdikleri talepler sonraki yıllarda Rus toplumu için mühim isteklere çevrildi.

Bu olay sonrasında Rus toplumu üç sosyal cepheye bölündü. Birincisi muhafazakârlardı. Bunlar kilise, küçük burjuvazi, tüccarlar ve bazı köylülerden ibarettiler. Devletin bütünlüğü ve çarlık yönetiminin devamının savunucularıydı. Yani mevcut düzenin korunmasından yanaydılar.

İkinci cephe liberallerdi. Yazarlar, gazeteciler, doktorlar ve öğretmenlerden ibaret olan bu grup, ıslahatlar yapılması için yönetime baskı kurulmasını istiyorlar, fakat şiddetten kaçınıyorlardı. Hâlbuki üçüncü cephe olan devrimciler ise güç yoluyla mevcut Çar rejiminin devrilmesini talep ediyorlardı. Bu nedenle diğer iki cepheye göre devrimciler şiddet yanlısıydılar.

Zamanla bu şiddet yanlısı radikal gruplar içinden yeni örgütler de türedi. Bunlardan ilki 1861'de kurulan "Toprak ve İrade" adlı radikal devrimci örgüttü. Örgütün amacı köylü isyanları vasıtasıyla Çarlık rejimini devirmek ve iri toprak ağalarının mülklerini ellerinden alarak köylülere dağıtmaktı. Fakat köylü haklarını savunmasına rağmen örgüt köylülerden yeterli destek bulamıyordu. Diğer bir talebi de iktidarın Kurucu Meclise verilmesiydi. Bunu zaten programlarıyla da açıklamışlardı. (Rudnidskaya 1997: 396)

Aynı yıllarda kurulmuş diğer bir devrimci örgüt ise "Genç Rusya" adlanırdı. Özellikle Petersburg, Moskova gibi büyük şehirlerde ve kırsalda geniş bir şekilde yayılan örgüt, Rusya'nın demokratik bir cumhuriyet olmasından yanaydı. (BSE 1954: 141) İktidarın Kurucu Meclise verilmesini talep eden örgüt, Rusya'nın eyaletlere ayrılarak federal bir yapıya kavuşmasını ve tüm halkların hakkının gözetilmesini savunuyordu.

¹ 26 Aralık 1825'de Rus çarı I. Nikola'ya karşı yapılan isyan dolayısıyla rejim muhaliflerine Aralıkçılar denmiştir.

Kuşkusuz bu örgütler arasında en radikali “Halkçılık”tı. Programında siyasi devrim yaparak iktidarı devirmeyi planlayan örgüt, Kurucu Meclisi toplayarak ülkede demokratik bir sistem kurmak niyetindeydi. Fakat izlediği yol diğer örgütlere göre çok daha keskindi. Örgütün ilk amacı çara karşı suikast düzenlemektir. Bu yolla ülkede siyasi kriz ortaya çıkacağını ve dolayısıyla halkın ayaklanacağını düşünüyorlardı.

Örgüt amacına 1 Mart 1881’de ulaştı. Nitekim Çar II. Aleksandr’a suikast yaparak onu öldürmeyi başardı. Fakat buna rağmen istediği halk desteğini bulamadı. Dolayısıyla örgütte çözülme başladı. Çözülme öylesine güçlü oldu ki, şiddet eylemlerini durduran örgüt, akabinde III. Aleksandr’a bir mektup yazarak taleplerinin karşılanması halinde devrimci mücadeleden tamamen vazgeçmeğe hazır olduğunu da açıkladı. Dolayısıyla kanlı terör eylemleri örgütün kendi sonunu getirdi. Bolşevik önder Lenin’e göre de, Devrimciler 1 Mart olayıyla kendilerini tüketme yolunu seçtiler. (Lenin 1967: 40)

Sonuç olarak; 19. yüzyıl boyunca ortaya çıkmış farklı örgütlerin asıl amacı Çar iktidarını devirmek ve yönetimin Kurucu Meclise devredilmesini sağlamaktır. Tabii yöntemleri farklı olsa da Çarlık rejimine düşmanlıkları hepsinin ortak amacıydı. Fakat bütün mücadelelerine rağmen o yüzyılda istediklerini elde edemediler. Yine de programları, teklifleri ve eylemleriyle özellikle genç neslin düşünce yapısında mühim yenilikler uyandırmayı başardılar. Böylece 20. yüzyılda kurulan partiler de onların mirasına sahip çıkarak rejimin devrilmesini ve Kurucu Meclisin açılmasını en mühim vazifeleri olarak gördüler.

20. yüzyıl başlarında Kurucu Meclis düşüncesini programına ilk alan parti Rus Sosyal Demokrat Partisi’ydi. Parti 1903 yılında gerçekleştirdiği II. Kongresinde “İktidarın devrilmesini ve halk tarafından seçilmiş Kurucu Meclisin çağrılmasını” talep etmişti. (*Vtoroy Syezd RSDRP: İyul-Avgust 1903 goda. Protokolü* 1959: 424) Fakat partinin Menşevikler (Azlıklar) ve Bolşevikler (Çokluklar) diye ikiye ayrılmasından sonra farklı görüşler ortaya çıktı. Zira Menşevikler Kurucu Meclis açılmasına itinayla yanaşırken, Bolşevikler ise bunu gelecek burjuva demokratik devriminin hedefi gibi görmeğe başladılar.

Bu dönemde yeni kurulan partilerden biri Rus Sosyalist Revolyütsonerlerdi. Bolşeviklere yakın olan parti 1902 yılında kuruldu.² Yöneticileri entelektüellerden ibaretti fakat parti daha çok köylü desteğini almaya çalışıyordu. Programlarında iktidarın devrilmesi, kapitalistlerin mülkünün gaspı, 8 saatlik iş saati, herkese seçme hakkı ve demokratik özgürlük verilmesi gibi talepler vardı. Kuşkusuz en mühim taleplerinden biri de her kesimden ve milletten oluşacak bir Kurucu Meclis çağrılmasıydı. (BSE 1957: 177)

Oysa bu iki sol partinin aksine, Avrupa tarzı parlamenter sistemden yana olan liberaller, Rusya’da değişimin şiddete kaçmadan, barış yoluyla yapılmasının taraftarıydılar. Bu nedenle mevcut çarlık rejimiyle müzakereler yürüterek sonuç elde etmenin en doğru yol olacağını söylüyorlardı. Parti programını ilk kez 1902 yılında Stuttgart’ta yayınlanan *Kurtuluş* dergisinde açıklamıştı. (Protasov 1997: 19) Programda demokratik özgürlükler ve bütün sosyal kesimlerin temsil edildiği bir halk hükümetinin kurulmasından söz ediliyordu. Fakat o dönemde partinin Kurucu Meclise sıcak bakmadığı anlaşılıyordu. Hâlbuki Rus-Japon savaşı ve ardından meydana gelen 1905 Ocak olayları meclisle ilgili görüşlerinin büyük ölçüde değişmesine neden oldu. Nitekim Nisan 1905 yılında programlarına “acil olarak Kurucu Meclis çağrılması” gerektiği hususunu eklediler.

Gerçekten de 9 Ocak 1905 yılındaki olay Rusya’da bazı değişimlere yol açtı. Zira yeni partiler ortaya çıktı, mevcut partiler ise Kurucu Meclis taleplerini programlarının ana maddesi haline getirdiler. Bu nedenle 9 Ocak olayının partilerin Kurucu Meclise yanaşmalarında bir kırılma noktası olduğu söylenebilir.

Peki olay nasıl cereyan etmiş ve toplum bundan nasıl etkilenmişti? Aslında 20. yüzyılın başlarından beri ekonomik ve sosyal sorunlar yüzünden Rus toplumunun çok huzursuz olduğu açıkça anlaşılıyordu. Dolayısıyla bu duruma itiraz eden halk, sesini “Çar babalarına” duyurmak için 9 Ocak günü ailesiyle birlikte sakin bir halde sokağa çıkmıştı. Fakat Çar sarayının karşısına varınca ordu tarafından ateş açılması sonucu yüzlerce kişi ölmüş, bu olay bütün ülkeyi etkisi altına alarak her yerde protestolara ve grevlere neden olmuştu. (Tyutyukin vd. 1985: 29) Ardından ülke geneline yayılan gösteriler, Çar Nikola’nın 19 Ağustos’ta Duma (meclis) açacağına dair söz vermesiyle sona ermiş, böylece 1906 yılının Nisan-Haziran ayları arasında ilk Duma oturumu yapılmıştı. (Watson 1962: 214-215) Fakat sadece 72 günlük bir çalışma yapılabildi ve Çar tarafından feshedilen meclis ikinci kez 1907 yılının Şubat- Haziran ayları arasında toplanabilmişti. (Boçkareva vd. 1965: 175-177) Bu kez de 102 günlük bir çalışma sonrasında sosyal demokrat vekillerin devrim yapmak istedikleri bahanesiyle meclis yeniden kapatılmıştı. (Orlov vd. 2004: 217) Duma üçüncü kez Kasım 1907 yılında toplanabilmiş ve Haziran 1912’ye kadar 5 yıl boyunca açık kalmıştı. Lakin pek bir çalışma yürütememişti.

² Kısaca SR diye bahsedeceğiz.

Görüldüğü gibi 1905 olayı Çar yönetimini bazı tavizler vermek zorunda bırakmıştı. Duma açılması dışında olayın ülkeye bir katkısı da yeni partilerin ortaya çıkması olmuştu. Üstelik bütün partiler Kurucu Meclis talebini programlarının ana maddesi haline getirmişlerdi.

1905 olayı sonrası kurulan bir parti de Kadet partisiydi.³ Parti ülkenin, İngiltere’de olduğu gibi anayasal monarşi ile yönetilmesini istiyordu. (*Politiçeskiye partiy Rossiy: İstoriya i Sovremennost* 2000: 155) Nitekim 12-18 Ekim 1905 yılında yapılan ilk kongresinde kesinlikle Kurucu Meclis çağrılmasını ileri sürmüştü.

Sonuç olarak; her biri Kurucu Meclis çağrılmasını programlarında vurguladıkları halde 1917 Şubat devrimine kadar sol partiler daha çok halk sosyalizmi ve devrimi savunuyorken, Kadetler ise anayasal monarşi talep ederek Rusya’da bir değişim yapılmasından yanaydılar. Fakat yönetimin daha fazla tavize yanaşmak istememesi partilerin rejime karşı tutumunun da keskinleşmesine neden oluyordu. Bu nedenle 1915 sonlarından itibaren yalnız SR ve Bolşevikler değil, aynı zamanda Menşevikler dahi silahlı bir devrim yapılmasından söz ediyorlardı.

2. Geçici Hükümet Döneminde Kurucu Meclis Konusu

Rusya 1917 yılına ağır problemlerle başlamıştı. Uzayıp giden I. Dünya Savaşı’nın ülke ekonomisine zararları hayatın her bir alanında açıkça görülüyor, bu arada halkın Çarlığa karşı aldığı tavrı isyan kıvılcımına çevirmeye çalışan ihtilalci gruplar durmadan propaganda yürütüyorlardı. Fakat ne çar Nikola, ne de hükümet yetkilileri artan huzursuzluğa çare bulabiliyorlardı.

Böyle bir ortamda Şubat sonlarına doğru sokak çatışmalarının şiddetlenmesi ve ordunun bir kısmının isyancılar tarafında yer alması, hükümet güçlerini hayli zor durumda bırakmıştı. İşin ciddiyetini anlayan Çar Nikola Pskov’a gitmiş ve oradayken en yakınlarının bile artık onu kurban verdiklerinin farkına varmıştı. (Lorrain 2000: 171) Bu nedenle 2 Mart tarihinde günlüğüne “*çevremde korkaklık, ihanet ve yalancılıktan başka bir şey yok!*” diyerek tahttan çekildiğine dair kararı imzalamıştı. (GARF, fond 601, Opıt 1, Delo 265, List 66-67)

Böylece çarlık yönetimi devrilmiş ve yerine Geçici bir hükümet kurulmuştu. Fakat bu hükümeti kabul etmeyen ve ona rakip olan başka bir kurum daha ortaya çıkmıştı. Bu ise Bolşevik yanlısı asker ve işçilerin temsil edildiği Petrograt Asker ve İşçi Sovyeti’ydi. Sovyet kendi yandaşlarını Geçici Hükümet’e karşı örgütlemeye çalışıyor, “*Ya bağımsızlık, ya ölüm*” diyerek yandaşlarına tüm fabrika ve garnizonlarda seçim yapılması çağrısında bulunuyordu. (GARF, Fond 1741, Opıt 3, Delo 1621, List 1)

Çarın devrilmesi sonrası Kurucu Meclis konusu iyice popülerleşmeye başlamıştı. Toplumda meclis seçimlerinin demokrasiye uygun yapılacağına dair büyük bir ümit vardı. Siyasal partiler de programlarında belli değişikliklere gitmişlerdi. Zira artık Meclis’in açılması talebi bütün partiler için en mühim talep gibi öncelik arz ediyordu.

Kuşkusuz bu dönemde Bolşeviklerin düşünceleri çok daha önemliydi. Başından beri devrimi onaylasalar bile iktidarı ele geçiren hükümete pek sıcak bakmayan Bolşeviklerin, meclisin açılması konusunda hayli acele ettikleri görülüyordu. Zira onlara göre meclis toprak, savaş ve işçi hakları gibi konuları çözüme kavuşturarak demokratik bir cumhuriyet tesis etmeliydi. Bu nedenle hükümet üzerinde baskı kuruyor, Mayıs ya da Haziran gibi meclisin çağrılabilceğini öne sürüyor, hükümetin bu tarihi ertelemesi halinde ise ciddi şekilde itirazda bulunacaklarını söylüyorlardı. (*Pravda* 9 Mart 1917) Gerçi Geçici Hükümet de meclisi yaz ortalarına doğru toplamaktan yanaydı. (*Pravda* 15 Mart 1917) Bolşevikler ise bunu bilmelerine rağmen hükümeti bu konuda sıkıştırarak durumdan faydalanmaya çalışıyorlardı.

Hükümetin meclis toplanmasını ileri bir tarihe erteleme ihtimaline karşı Bolşevikler sıkı bir şekilde çalışma planı hazırlamışlardı. Nitekim buna göre, Petrograt Sovyet’i halka Kurucu Meclisle ilgili geniş bilgiler aktarmaya başlamıştı. Gerçi seçim sonuçlarının nasıl olacağı belli olmazdı ama etkili bir propagandayla seçimden zaferle ayrılacaklarına inanıyorlardı. Bütün bu düşünceleri de dönemin *Pravda* gazetesinde de dile getiriliyorlardı. Örneğin gazetede yayınlanan konuya ilişkin bir yazıda şöyle deniyordu: “*Meclis seçimleri büyük önem arz ediyor. Hemen çalışmalara başlamalıyız. Zaferimizin nasıl olacağı bizim ne kadar çalıştığımızıza bağlı olacaktır*” (*Pravda* 17 Mart 1917)

Bu arada Geçici Hükümet’in Kurucu Meclis seçimlerini erteleme isteğine Bolşevik önder Lenin açıkça karşı çıkıyordu. Zira 29 Mart’ta Alman gazetesi *Volksrecht*’te yayınlanan bir yazısında hükümetin meclis seçimlerini yapmayı sadece vadettiğini, böyle olduğu için de kendilerinin meclisten önce Petrograt şehir Duma’sına acilen seçimler yapmayı düşündüklerini belirtiyordu. (Lenin 1969: 8)

Fakat her ne kadar Kurucu Meclis açılmasından yana tavır takındığını gösterse bile Lenin’in asıl hedefinin iktidarı ele geçirmek olduğu anlaşılıyordu. Üstelik bütün varlığıyla da bu hedefe odaklanmıştı. Hedefe varmak

³ Anayasal demokrasi partisi.

için de her yolu münasip görüyordu. Nitekim iktidar için ne denli hevesli olduğunu Haziran 1917'de düzenlenen I. Bütün Rusya İşçi ve Asker Sovyetleri toplantısında açıkça göstermişti. Toplantıda, o dönem için ülkede Geçici Hükümet'in alternatifi hiçbir siyasi yapının olmadığını söyleyen Menşevik İrakli Tsereteli'ye itiraz ederek, "Bizler varız ve her an buna hazırız" diye bağırıyordu. (Zevelev 2000: 258)

Meclis konusu özellikle Mart-Nisan aylarında ilginç bir şekilde en fazla müzakere edilen konulardan biri oldu. "Yaşasın Kurucu Meclis", "Bütün iktidar Kurucu Meclise verilmeli" gibi sloganlar sürekli halk tarafından dile getirildi, sıradan köylüler bile toprak sorununun çözüme kavuşacağı düşüncesiyle meclisin acilen çağrılmasını beklemeye başladılar.

Meclis konusunda Bolşevik siyasetine en yakın olan siyasi parti SR partisiydi. Onlar da meclisi çok önemsiyor, halk yönetiminin bir modeli gibi ona sonuna kadar destek veriyorlardı. Toprakların köylülere verilmesini Kurucu Meclis'in gerçekleştireceğini savunan SR'ler o dönem çok ilginçtir ki, Bolşeviklerin aksine Geçici Hükümete destek çıkıyorlardı. Üstelik ülkede büyük bir sınıf çatışmasının olabileceği endişesini taşıdıkları için acilen meclis toplanmasını ve iktidarın liberal-burjuvazinin elinden alınarak sosyalist bir partiye, yani kendilerine verilmesi gerektiğini söylüyorlardı. Dolayısıyla "Ülkede halkın isteğiyle yalnız bizler düzen sağlayabiliriz" gibi iddiayla iktidara hazır olduklarını belirtiyorlardı.

Devrim sonrasında meclis konusundaki düşünceleri değişime uğrayan parti Kadet Partisiydi. Gerçi parti yönetimi 1905 Ocak olayından sonra Kurucu Meclis toplanmasını istese de, Şubat Devrimi'nden çok kısa bir süre öncesine kadar başkan Pavel Milyukov bu konuyu "anlamsız" ve "boş" bir şey diye niteliyordu. (Suhanov 1991: 142) Bu nedenle parti yönetiminde farklı görüşler vardı ama yine de genel kanı Çarlık yönetimiyle ilişkilerin kesilmesinin sakıncalı olduğu üzerineydi.

Parti, Mart'ta açıkladığı yeni programında, Rusya'nın cumhuriyet ilan edilmesini, yasama organının ise halk temsilcileri tarafından seçilmesini teklif olarak sundu. Fakat bunlar gerçekleştirilinceye, yeni bir anayasa yapılıncaya ve parlamento oluşturuluncaya kadar geçici yönetimi Kurucu Meclis belirleyebilirdi. Gerçi parti Kurucu Meclis seçimlerinin savaş bittikten sonra yapılmasından yanaydı ama olayların gidişatı ve savaşın durmadığı gerçeğinden yola çıkarak diğer partiler gibi derhal seçimlere gidilmesini talep ediyordu.

Menşevikler de Kurucu Meclisin derhal açılmasından yanaydılar. Onlara göre meclis işçi, toprak ve millî sorunları çözüme kavuşturabilir, yeni bir hükümet kurarak savaş ve barış konularında nihai kararını açıklayabilirdi. Zaten partide başkan İrakli Tsereteli'nin görüşleri belirgin olarak ağır basıyordu. (*Politiçeskiye partiy Rossii: İstoriya i Sovremennost* 2000: 241) Tsereteliye göre ise kesinlikle Geçici Hükümete güvenmek gerekirdi. Ayrıca burjuvazi ve işçiler karşılıklı uyuma davet edilmeli, Kurucu Meclis çağrılıncaya kadar zirai sorunlar ertelenmeli, Rusya kesinlikle dış düşmanlardan korunmalıydı.

Bu arada daha önce meclis konusuna pek sıcak bakmayan siyasiler bile devrim sonrası tavır değiştirmeye başlamışlardı. Bunlardan biri de Duma'nın Geçici komitesinin başkanlığını yapan Mihail Rodzyanko'ydu. Rodzyanko 3 Mart tarihinde Kurucu Meclisle ilgili şunları söylüyordu: "Tek yol, bir süre sonra Kurucu Meclisi toplamaktır. İşte o zaman meclis yönetimle ilgili kendi görüşünü açıklar" (İoffe 1994: 45)

Dolayısıyla meclis konusu savaşla birlikte ülkenin en mühim konusu haline almıştı. Siyasi partiler kadar hükümet de meclisi toplamaktan yanaydı. Fakat pek acele etmiyor, hatta seçimleri ileri bir tarihe ertelemeye bile düşünüyordu. (BSE 1956: 462) Zira seçimlerden Bolşevikler ve diğer sol partilerin zaferle çıkacağından endişe ediyordu.

Ama yine de herkesin Kurucu Meclisle ilgili hükümetten adım atmasını beklediğini dikkate alarak Mart ayından itibaren çalışmalara başladı. Böylece konuyu görüşmek üzere hükümet nezdinde özel bir toplantı düzenlendi. Toplantıda meclis çalışmalarına ilgili proje hazırlamak ve yasal düzenleme yapmak için Özel bir komite oluşturuldu. Lakin komite derhal çalışmalara başlamadı. Gerçi üyelerinin çoğu Kadet partisinden ama komite epey yavaş davranarak ilk toplantısını yalnız 25 Mayıs'ta gerçekleştire bildi. Dolayısıyla oldukça ağır yürüyen çalışmalar sonucunda Eylül ayında seçimlerin nasıl yapılacağıyla ilgili proje hazırlanıp tamamlandı.

Projede birçok tartışmalı konuya açıklık getirilirken bazı konular daha sonralar bile tartışılmaya devam etti. Tabii ilk konu seçim sistemiyle alakalıydı. Zira seçimlerin çoğunlukçu veya nispi temsile göre yapılması konusu üzerine hayli tartışma yaşandı. Nihayet komite Haziran başlarında seçimlerin, "adaletin sağlanması için nispi temsili sisteme göre" yapılacağını kararlaştırdı.

Bir diğer tartışma konusu işe seçim tarihi üzerine oldu. Hükümet içinde bile bu konuda farklı görüşler vardı. Zira sosyalist üyeler meclisin Eylül ayında açılmasını savunurken, Kadetler buna karşı çıkıyor, fakat yine de uzak bir tarih belirlemenin ülke için sakıncalı olacağını düşünüyorlardı. (Protasov 1997: 66) Tartışmalar hayli uzun sürdü, ama en sonunda 14 Haziran'da seçim ve meclisin açılış tarihi konusunda uzlaşıya vardılar. Buna

göre 17 Eylül'de seçimlerin yapılması, 30 Eylül'de ise meclisin toplanması karara bağlandı. (*Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumentı i Materialı* 1930: 138)

Komite üyeleri arasındaki bir diğer tartışma da seçimde oy kullanacakların yaşı konusunda oldu. Eser ve Menşevikler programlarına uygun olarak seçmenlerin 20 yaşını doldurmuş olması gerektiğini söylerken, Bolşevikler 18 yaş, Kadetler ise Avrupa örneğinde olduğu gibi 21 yaş teklif ediyorlardı. Kuşkusuz Bolşevikler ordudaki askerleri düşünerek 18 yaş teklifini getirmişlerdi. Zira orduda 18 yaşında çok sayıda asker vardı ve Bolşevikler onlar arasında ciddi propaganda yürütüyorlardı. Ama tüm tartışmalara rağmen Eser ve Menşeviklerin teklifleri kabul edildi.

Seçimlere kadınların katılımı hususunda da farklı fikirler sesleniyordu. Esasında kadınların seçimlere katılmasına hem sağ hem de sol partiler karşı çıkıyorlardı. Sağlara göre kadınlar siyaset konusunda çok zayıftılar. Sol partilere göre ise kadınlar aşırı muhafazakâr olduklarından monarşiyi yeniden getirme arzusunda olabiliyorlardı. (Protasov 1997: 69) Yine de bu tartışmalara rağmen kadınların seçimlere katılmasına karar verildi.

Temmuz ayı başlarında ülkede siyasi durum karışık bir hale geldi. Başından beri Geçici Hükümet'i kabul etmeyen Bolşevikler 4 Temmuz'da sokaklara çıkarak iktidarın Sovyetlere verilmesini talep ettiler. Taurida Sarayı'nı da işgal eden göstericiler üzerine hükümet ordu birliklerini gönderdi. Sonuçta yüzlerce gösterici öldürüldü, Lenin'in "*vatana ihanet*" suçlamasıyla tutuklanmasına karar verildi. Bu nedenle Bolşevik lider Finlandiya'ya kaçarak tutuklanmaktan kurtuldu. (Moorehead 1958: 207)

Temmuz ayaklanmasının hükümet tarafından şiddetle bastırılmasından sonra Bolşevikler siyasi mücadeleyi daha sert metotlarla devam ettirmeye karar verdiler. Nitekim partinin Temmuz sonunda Petrograt'ta yapılan IV. Kurultayında "*silahlı isyana hazırlık ve Geçici Hükümet'in devrilmesi*" oy birliğiyle kabul edildi. Dolayısıyla Bolşevikler için artık öncelik hükümetin devrilmesi oldu.

Böylece ortalığın hayli karışması sebebiyle hükümet seçimler ve meclisin açılması tarihini değiştirmek zorunda kaldı. Olayların durulması sonrasında yeni karar açıklandı. Buna göre 12 Kasım seçim günü, 28 Kasım ise meclisin çağırılma günü olarak belirlendi. (*Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumentı i Materialı* 1930: 140)

Fakat Ağustos sonlarına doğru ülkede durum yeniden gerginleşti. Nitekim Geçici Hükümet tarafından başkomutanlığa atanan general Lavr Kornilov askeri darbe teşebbüsünde bulundu. Halkın da yardımıyla başbakan Aleksandr Kerenski isyanı bastırmaya muvaffak oldu. (GARF, Fond 1780, Opıt 1, Delo 15, List 27) Ama çok ilginç bir şey oldu; şöyle ki, her ne kadar hükümete karşı tutum sergilese bile bu olayda Bolşevikler hükümetin yanında yer aldılar. Bu nedenle Rus toplumunun sempatisini kazanmayı başardılar.

Geçici Hükümet Kornilov'un askeri darbesine karşı durmayı başardı lakin Eylül başlarından itibaren ülkedeki sıkıntılar daha da arttı. Böyle bir fırsatı kaçırmak istemeyen ve o dönemde Finlandiya'da ikamet eden Bolşevik önder Lenin zihnindeki planı uygulamanın sırası geldiğini düşünüyordu. Bu nedenle 12-14 Eylül tarihlerinde Moskova ve Petrograt merkez komitelerine gönderdiği mektuplarında öncelikle iktidarın ele geçirilmesini tavsiye ediyor, Kurucu Meclisin açılmasının boşuna beklenilmemesini söylüyordu. (Lenin 1969: 240)

Sonuç olarak; Şubat Devrimi sonrası hem halkın hem de bütün siyasi partilerin beklentisi, hükümetin Kurucu Meclisi çağırması ve ülkenin geleceğinin nasıl olacağına meclisin karar vermesi gerektiği üzerineydi. Fakat bir yandan savaş devam ederken, bir yandan da sol partilerin giderek faalleşmesi sonucu, hükümet üyeleri Meclisin çağırılması tarihini bilerek geciktirmeye çalışıyorlardı. Gerçi önce Eylül ayını seçim ve meclis açılması tarihi için belirleseler de siyasi atmosferin keskin gerginleşmesi sonrası bu tarihi Kasım ayına ertelemişlerdi. Üstelik sonbahara doğru ülkenin siyasi gündeminin yoğun olması, partilerin Meclise yanaşma konusunda da farklı düşüncelere yöneltmişti. Özellikle Bolşevikler artık meclis açılmasını beklemekten yana değildiler. Bu nedenle bütün Eylül ayını teşkilat ve Sovyetlerde hükümeti devirmek üzere hummalı çalışmalar yaparak geçirdiler. Ekim ayının başlarından itibaren ise planlarını uygulamak için fırsat kolladılar.

3. Ekim Devrimi ve Kurucu Meclis'in Feshi

Ekim ayı ile beraber ülkede durum daha da kötüleşti. Derin ekonomik sıkıntılar içinde çabalayan halkın hükümete olan güveni tamamen kayboldu. Böyle bir fırsatı kaçırmak istemeyen Bolşevik önder Lenin durmadan arkadaşlarını silahlı isyana çağırıyor, hemen harekete geçilmesini talep ediyordu. Eşi Nadejda Krupskaya Leninin o günleri hakkında, "*O günler zarfında Lenin'in kafasında silahlı isyandan başka hiçbir şey yoktu. Yalnız bunu düşünüyor ve arkadaşlarına da bunu telkin ediyordu*" diyordu. (*Istoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosialistışeskovy Revolyutsiy* 1967: 168)

Dolayısıyla Lenin'in ısrarlı çağrıları sonuç verdi ve 10 Ekim'de toplanan Bolşevik genel merkezi Geçici Hükümet'i devirmek amacıyla silahlı darbenin yapılmasını kararlaştırdı. (Riasonovsky vd. 2011: 498) Üstelik bu

karar 16 Ekim'de gerçekleşen Petrograt Asker ve İşçi komitelerinin toplantısında da onaylandı. (RGASPI, Fond 17, Opıt 1a, Delo 34)

Gidişatın farkında olan Geçici Hükümet ise yaklaşan isyana engel olmak amacıyla 23 Ekim'de harekete geçti. Fakat daha çabuk davranan Kızıl birlikler köprüleri, demiryolu istasyonlarını ve telgraf idarelerini ele geçirmeği başardılar. Sonuçta hükümet devrildi, Kışlık Sarayı'na sığınan bakanlar teslim olurken, başbakan Kerenski kaçmak zorunda kaldı. Böylece 25 Ekim'de Lev Trotski imzalı yayınlanan bir bildiriyle Geçici Hükümet'in devrildiği açıklandı. (TGASP, Fond 1000, Opıt 1, Delo 98, List 1-3) Ardından yapılan ikinci bir açıklamayla da iktidarın Petrograt İşçi ve Asker Sovyeti'nin eline geçtiği ilan edildi. (RGASPI, Fond 2, Opıs 1, Delo 4634, List 1)

Dolayısıyla bir yıl içinde ülkede ikinci kez devrim gerçekleşti ve bu kez Bolşevikler iktidarı ele geçirdiler. Lakin yeni hükümeti bir yığın sorun bekliyordu. Kuşkusuz büyük sorunlardan birisi seçimlerin zamanında yapılması, ardından Meclisin açılmasıydı. Zira bütün toplum bunu bekliyordu. Hatta Bolşevik Partide birçok üye meclisin belirlenen tarihte kesinlikle toplanmasını istiyordu. Nitekim onlara göre, Geçici Hükümet sırf meclisi toplamadığı için devrilmişti. Bu yüzden aynı hataya Sovyet iktidarının düşmemesi gerektiğini söylüyorlardı. (Felştinskiy 1984: 40)

Yeni hükümet bu hususa dikkat ederek toplumun beklentisine göre davranmaya başladı. Bu nedenle 27 Ekim'de Lenin imzasıyla seçimlerin daha önceden belirlenmiş tarihte yapılacağına dair hükümet kararı yayınlandı. (*Dekretı Sovetskoy Vlasti: 25 Oktyabr 1917-16 Mart 1918 1957: 25-26*) Ama bu karara rağmen parti önderliğinin konuya yaklaşımında değişimler meydana gelmişti. Nitekim Trotski'ye göre, Lenin devrim sonrasında seçimlerin ertelenmesinden, seçim yaşının 18'e indirilmesinden ve Kadetlerin devrim karşıtı ilan edilerek yarıştan uzaklaştırılmasından yana bir tavır takınıyordu. Ama bunu yapmak hiç de kolay değildi. Zira aylar boyunca Geçici Hükümeti Meclis konusunda durmadan sıkıştırmış, halkı onların aleyhine kullanmışlardı. Şimdi kendileri iktidarı ele aldıktan sonra bütün toplumun beklentisini zıt hareket edemezlerdi. Fakat yine de içlerinde Kurucu Meclisi burjuvazi ağalığının argümanı gibi görenler vardı ve genel olarak bu adamlar seçimlerin yapılmasına şiddetle karşı çıkıyorlardı. Nitekim böyleleri zaman zaman partinin yayın organı olan *Pravda* gazetesinde bile Meclis aleyhine yazılar yayınlamaya çalışıyorlardı.

Kuşkusuz devrim sonrası parti içinde Meclis aleyhine ortaya çıkan bu tavır doğruca Lenin'in davranış ve söylemleriyle bağlıydı. Nitekim Bolşevik öndere göre, Sovyet Hükümetini ilan etmiş II. Sovyetler toplantısı aslında Kurucu Meclis yerine geçiyordu ve dolayısıyla yeni bir meclise de gerek yoktu. Nitekim "*Hayat ve devrim Kurucu Meclisi arka plana itmiştir*" diyen Lenin, Sovyetlerin her türlü parlamentodan daha üstün olduğunu belirtiyordu. (Lenin 1969: 110)

Şüphesiz parti içinde liderin görüşlerine katılmayanlar da az deyildi. Hatta onun meclis aleyhine konuşmaları açıkça bazı delegeleri rahatsız ediyordu. Nitekim Vladimir vilayetinden Bolşevik parti üyesi A. P. Stankeviç partinin yayın organında açıkça: "*Partimiz asla böyle bir şey yapmaz, zira bu bizim programımızda vardır. Kurucu Meclis seçimleri için partimiz tüm gücüyle yıllardır çalışmaktadır*" diye konuşuyordu. (Protasov 1997: 265) Kurucu Meclisin kesinlikle açılmasını isteyenlerin en önemli argümanları ise, açılacak mecliste II. Sovyet toplantısı kararlarının zaten onaylanacağına ve Sovyet Hükümetinin tam yasal bir şekilde iktidarını sürdüreceğine olan inançlarıydı.

Sol Eserlerin Meclis konusundaki tavırları, açılmasından yanaydı. Hatta onlara göre, Kurucu Meclise karşı çıkanlar yeryüzünden silinip gidecekti. Bolşevik iktidarının böyle bir hataya düşmeyeceğinden emin olan Eser yönetimi bu nedenle seçimlere büyük hazırlık yapıyordu.

Görüldüğü gibi her ne kadar tartışmalar yaşansa bile Bolşevik partisi kesinlikle seçimlere gitmekte kararlıydı. Zaten süre de hayli azalmıştı. Dolayısıyla farklı kararlar almak mümkün değildi. Bu arada halkın tepkisini de çekmemek gerekirdi. Bu nedenle Bolşevikler bütün çabalarıyla seçimlere hazırlığı sürdürdüler. 9 Kasım'dan itibaren ise *Pravda* gazetesinde kendi adayları hakkında bilgiler paylaşmaya başladılar.

Seçimler için ülke 79 seçim vilayeti ayrılmıştı. Toplam 800 kişinin seçilmesi öngörülüyordu. Seçim bölgeleri Moskova, Petrograt, Kafkasya, Orta Asya, Sibiry ve Uzakdoğu olarak belirlenmişti. Kadınli erkekli Rus vatandaşları Rusya tarihinde ilk kez demokratik haklarını kullanmak için sandık başına gideceklerdi. Çar ailesinin seçimlere katılması, aday olması ve oy kullanması yasaklanmıştı.

Daha önceden belirlendiği üzere seçimler ülkenin büyük bir kısmında 12 Kasım'da, bazı bölgelerinde ise 19 ve 26 Kasım tarihlerinde yapıldı. Ama genel olarak üç ay boyunca devam etti. İlk önce Kamçatka'da başladı. Son seçimin yapıldığı yer ise Kuban oldu. Oysa Şubat 1918'de yapılan bu son seçimler sırasında artık Kurucu Meclis feshedilmişti ve sonuçlar her hangi bir işe yaramamıştı.

Seçimlere katılım konusu uzun yıllardan beri tartışma konusu oldu. Zira Sovyet döneminde yapılan araştırmaların hemen hemen hepsinde katılımcıların sayı hakkındaki veriler Vladimir İlyiç Lenin'in konuya ilişkin verdiği rakamlar örnek alınarak aktarıldı. Çünkü Lenin, seçimlere 36.3 milyon kişinin katıldığını iddia ediyordu. (Lenin 1974: 1-2) Fakat Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Lev Protasov'un yaptığı araştırmada ise sayının 48.4 milyon olduğu söylenmiştir. (Protasov 1997: 164) Bu nedenle bugün hala seçimlere kesin olarak kaç kişinin katıldığı bilinmezken, her iki rakam da araştırmacılar tarafından telaffuz edilmektedir.

Seçim sonuçları Bolşevikler için tam bir fiyasko oldu. Nitekim bütün sosyalist partiler toplamda oyların %60-ını aldılar ama Bolşeviklerin oyu sadece %25'de kaldı. Menşeviklerle blok yaparak seçime giren SR'ler 52 vilayette birinci olarak 410 milletvekili çıkardılar. Halbuki Bolşeviklerin milletvekili sayısı 175'te kaldı ve üstelik yalnız büyük şehirlerde, liderliği Kadetlerle paylaşarak başı çektiler.

Gerçi Menşevikler için de sonuçlar kötü sayılırdı. Zira sadece 3.2% oy aldılar ve toplum nazarında partiye büyük bir güvensizlik olduğu ortaya çıktı. Kadetlerin oy oranı 4.5% oldu. Seçimlerde diğer yerleri ise milliyetçi partiler ve farklı toplum kesimleri elde ettiler. (Saharov 2010: 407)

Tabii bu sonuçlar Bolşevik partisi için çok da sürpriz olmadı. Nitekim daha seçimden önce parti içinden bazıları SR ve Menşeviklerin zafer kazanacağını söylüyorlardı. Fakat Lenin mağlubiyeti kabul etmiyordu. Ona göre, tam aksine Bolşevikler işçilerin hemen hemen tamamının oyunu almışlardı. Dolayısıyla gerçek bir proleterya partisi olarak kesin zafer kazanmışlardı. (Lenin 1974: 5)

Büyük şehirler ve vilayetlerin çoğunda seçim sonuçlarının belli olmasından sonra Bolşevikler Kurucu Meclis meselesinin çözümü için toplantılar düzenlemeye başladılar. 20 Kasım'da yapılan Sovyet Halk Komiserleri toplantısında İosif Stalin seçimlerin henüz bütün bölgelerde sona ermediğini ve sonuçların tam olarak ellerinde olmadığını gerekçe göstererek meclis çağrılmasının ileri bir tarihe ertelenmesini önerdi. Fakat önerisi toplantıya katılanlar tarafından reddedildi.

Aslında Geçici Hükümet'in daha önce almış olduğu karara göre Meclis 28 Kasım tarihinde toplanmalıydı. Fakat o gün sadece 60 milletvekili toplantı salonunda hazır bulunmuştu. Oysa 26 Kasım'da Geçici İşçi ve Asker Sovyet'i Hükümeti, meclisin açılması için en az 400 milletvekilinin toplanması gerektiğine dair bir karar yayınlamıştı. (*Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumenti i Materialı* 1930: 143) Bu nedenle 28 Kasım günü meclis toplanamadı.

Fakat aynı gün yüz binlerce kişi "*İktidar Kurucu Meclise verilsin*" şiarıyla sokaklara çıkarak meclise destek oldular. Kadet ve SR'lerin organize ettiği bu yürüş aslında Bolşevikler için bir uyarı oldu. Çünkü halkın iradesinden korkuyorlardı. Ama bu gösterilere rağmen iktidarı asla bırakmak niyetinde değillerdi. Bu nedenle Lenin ve yandaşları yeni metotlara el atmayı denediler. Zaten Kadet ve SR'lerin mitinge destek vermeleri onları çok öfkelenmişti. Dolayısıyla aynı gün hükümet tarafından yayınlanan bir kararla, Kadet Partisi ileri gelenleri "halk düşmanı" suçlamasıyla tutuklandı ve seçilmiş üyeleri milletvekili hakkından mahrum edildi. Zaten seçim sonuçlarına göre Kadetler Petrograt'ta Bolşeviklerden sonra ikinci parti durumundaydı. Bu nedenle bir güç olarak Bolşevikleri tedirgin etmek için yeterli güce sahiptiler.

Kadet üyelerinin tutuklanmasına diğer partiler pek kayıtsız kaldılar. Bu da Bolşevikleri adeta cesaretlendirdi. Dolayısıyla devamında bazı muhalif gazete ve dergiler de kapatıldı. Diğer partilere yönelik baskılar giderek arttı. Sonuçta bazı liberal ve muhafazakarlar da hapsedildi.

Mühaliflere karşı baskıların sürdüğü bu dönemde Lenin, Yüksek Seçim komitesinde Kurucu Meclisle ilgili konuştu. Birkaç gün sonra da onun düşünceleri *Pravda* gazetesinde yayınlandı. Lenin konuşmasında Sovyetlerin her türlü Kurucu Meclisten ve parlamentodan daha üstün olduğunu söyleyerek, bu yapının bütün ülke geneline yayılması gerektiğini ileri sürdü. (Lenin 1974: 162) Ayrıca seçimlerin halkın gerçek iradesini yansıtmadığını, lakin Sovyet iktidarını kabul etmesi halinde Kurucu Meclisin açılmasına rıza göstereceklerini vurguladı.

Lenin'in düşünceleri yaylandıktan sonra Bolşevikler kısa zaman içinde bazı vilayetlerde silah zoruyla üstünlüğü ele almaya başladılar. Dolayısıyla Rusya'nın farklı bölgelerinde derhal yeni sovyetler kuruldu. Böylece onların hem diğer partilere hem de her hangi bir parlamentoya tahammüllerinin olmadığı Rus kamuoyunca iyice anlaşılmış oldu.

Seçimler sonrasında hükümetin diğer partilere karşı "*devrim karşıtları*" suçlamasıyla başlattığı baskılar ve aynı zamanda Kurucu Meclise gerek olmadığı şeklindeki propagandası, Sol SR'leri Bolşeviklerle birlikte hükümet kurmak zorunda bıraktı. Çünkü Sol SR önderleri Bolşeviklerle hükümet kurulmadığı takdirde Kurucu Meclisin açılmayacağı endişesini taşıyorlardı. Gerçi Bolşevik partisinde de Sol SR'lerle birlikte hükümet kurma eğilimi vardı. Halbuki Lenin ve Trotski buna şiddetle karşı çıkıyor, başka partilerle bir araya gelmek istemiyorlardı. Özellikle Bolşevik önder Lenin, her türlü senaryo üzerinde çalışarak Kurucu Meclisin açılmaması için yoğun bir çaba sarfediyordu. (Saharov 2010: 408)

Fakat engellere rağmen Bolşevikler ve Sol SR'ler Aralık ayında hükümet kurma çalışmaları için bir araya geldiler. Sonuçta Sol SR'lerle beraber yeni bir hükümet kuruldu. Hükümetin kurulduktan sonra Sol SR üyeleri Sovyet Halk Komiserliğine Kurucu Meclisin yakın bir tarihte açılması için bir öneri mektubu sundular. Bu mektuba 20 Aralık'ta olumlu yanıt verildi. Böylece Sovyet Halk Komiserleri en az 400 milletvekilinin toplanması halinde Kurucu Meclisin 5 Ocak 1918 tarihinde açılmasını kararlaştırdı. (*Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumenti i Materialı*, 1930: 145)

Fakat kararın açıklanmasından sonra 23 Aralık'ta Petrograt'ta olağanüstü hal ilan edildi. Zira Bolşevikler halkın Kurucu Meclis lehine sokaklara çıkmasına fırsat vermek istemiyordu. Zaten başından beri parlamenter sisteme karşı olduklarından mitinglerin kesinlikle karşısını almaya karar vermişlerdi. Bu nedenle 3 Ocak'ta Kızıl birlikleri olası olaylara karşı hazır duruma getirdiler. Dahası Kızıl birliklerin yanısıra Petrograt'taki diğer askeri birlikleri de teyakkuza geçirdiler.

5 Ocak'ta Petrograt'ta yerleşen Taurida sarayında Kurucu Meclisin ilk toplantısı için 410 milletvekili hazır bulundu. (GARF, Fond 1810, Opıt 1, Delo 36, List 1.) Dolayısıyla toplantı yapılması için salt çoğunluk sağlandı. Fakat toplantıya bütün toplum kesimlerinin temsilcileri katılmadı. Hatta birkaç kişi dışında sağ vekiller hiç yoktu. Zaten Kadetler daha önceden devrim karşıtı ilan edildiklerinden açılışa katılmıyorlardı. Dolayısıyla toplantı salonunda sadece sol partilerin üyeleri hazır bulunuyorlardı.

Meclis çalışmalarına öğleden sonra başladı ve en yaşlı üye sıfatıyla SR'ler tarafından ileri sürülen Sergey Şvetsov tarafından açılış konuşması yapıldı. Daha sonra meclis başkanlığı seçimine geçildi. Hem Bolşevikler, hem de sol SR'ler başkanlık için kadın adaylar önerdiler. Fakat buna rağmen yapılan oylamayla SR'lerin başkanı Viktor Çernov meclis başkanlığına seçildi.

Bu arada bir yandan Taurida sarayında toplantı sürerken, bir yandan da dışarıda Kurucu Meclis lehine gösteriler yapılıyor. Oysa Bolşeviklerin bu gösterilere tahammül etmeyecekleri belliydi. Öyle de oldu; nitekim şiddet kullanarak göstericileri dağıttılar. Neticede birkaç kişi hayatını kaybetti. (GARF, Fond 1781, Opıt 1, Delo 514, List 133) Böylece içeriden nasıl kararın çıkacağı henüz belli değildi ama dışarıda Kızıl askerler Kurucu Meclis'e verilen desteği boğmaya başlamışlardı.

Taurida sarayında devam eden toplantının hemen başlarında Bolşevikler iktidarın Sovyetlere verilmesi gerektiğinin oylanmasını talep ettiler. Fakat sağ SR'ler ve Menşeviklerin 237 ret oyuyla talep işleme bile konmadı. Hatta daha önce II. Sovyet toplantısında kabul edilmiş "toprak ve barış" konusundaki hükümet kararnamesi de lağvedildi. Bolşevikler bu adımı hasmane bir davranış olarak kabul ettiler. Daha sonra sağ SR'lerin barış, toprak, işsizlikle mücadele ve yiyecek sıkıntısıyla ilgili teklifi görüşülmeye başlandı. Fakat bu kez de Bolşevikler ve sol SR'ler müzakerelere karşı çıktılar. Dolayısıyla taraflar arasında şiddetli tartışmalar yaşandı.

Sonunda Bolşevik ve Sol SR'ler meclisi protesto ederek salondan ayrıldılar. Sol parti delegelerinin salonu terketmesi sonrası salondakiler müttefik devletlere adaletli bir barış teklifinde bulunulması üzerinde anlaşmaya vardılar. Hatta barış görüşmelerine katılacak üyeleri bile belirlediler.

Gün boyunca çalışan Kurucu Meclisin son kararı ise Rusya'nın devlet yapısı konusunda oldu. Karara göre Rusya, Demokratik Federal Cumhuriyet olarak adlandırıldı.

Bolşevikler meclis salonundan ayrıldıktan sonra Lenin başkanlığında biraraya geldiler. Toplantının tek gündem maddesi Kurucu Meclis konusunda nasıl tavır takınılacağı üzerineydi. Lenin milletvekillerine kesinlikle meclis salonuna geri dönmemelerini söyledi. Böylece Bolşevik yönetiminin kararıyla içeridekilerden kimse saray dışına çıkamadı. Ertesi gün için de hiç kimsenin Taurida Sarayı'na alınmaması karara bağlandı. (Protasov 1997: 317)

Ertesi gün saray kapıları kapatılırken hükümet, Kurucu Meclisin feshedildiğini açıkladı. Gerekçe olarak da sağ SR'ler ve Menşeviklerin açıkça Sovyet hükümetine karşı tavır aldıkları ve düşmanca davrandıkları gösterildi. (*Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumenti i Materialı*, 1930: 147) Böylece Bolşevikler sahip oldukları iktidarı hiç kimseyle paylaşmak istemediklerini açıkça göstermiş oldular.

Karar sonrası Petrograt sakinleri sokaklara çıktılar, itirazlarda bulundular ama Kızıl birlikler tarafından hemen dağıtıldılar. Böylece yüz yıla yakın bir mazisi olan ve Rusya'da demokrasiye geçiş için bir adım olarak görülen Kurucu Meclis, toplam bir günlük çalışma sonrasında kapatıldı.

Sonuç

Fransız Devrimi 19. Yüzyıl boyunca bütün dünyayı etkilediği gibi Rusya'da da yeni düşünceler ve taleplerin ortaya çıkmasına neden oldu. Çarlık yönetimi devrim düşüncelerinin ülkeye sızramaması için büyük bir çaba sarfetti, fakat başarılı olamadı. Özellikle ilk kez Rus toplumunda zengin soylu sınıflara mensup kişiler değişim, anayasa, özgürlük, halk yönetimi gibi fikirleri seslendirmeye başladılar. Dolayısıyla 19. Yüzyıl tamamen bu fikirlerin daha da geliştirilmesi ve topluma ulaştırılmasıyla geçti.

Kuşkusuz bu dönemde Rus siyasi hayatına yeni örgütler de girdi. Daha çok radikal değişimden yana olan bu örgütler farklı metodlar takip etseler de Çar yönetiminin devrilmesi konusunda aynı düşüncedediler. Fakat seçtikleri yol terör eylemleri olduğu için toplum tarafından pek benimsenmediler.

20. yüzyılın başlarından itibaren ülkenin siyasi havası çok daha değişti. Zira yeni partiler tesis edildi ve Kurucu Meclis çağrılması konusu tamamen gündemi işgal etti. Ayrıca bütün partiler programlarında meclis çağrılmasını ana madde olarak açıkladılar.

Çarın devrilmesi sonrası Geçici bir hükümet kuruldu. Fakat Bolşevikler ilk günlerden itibaren bu hükümeti kabul etmeğe yanaşmadılar. Üstelik onu yıpratmak için meclis konusunu sürekli gündemde tuttular. Hükümete gelince, ilk başlarda meclis çağrılmasını ertelemeğe çalışsa da toplumun ısrarlı talebi karşısında sonunda özel bir komite oluşturarak çalışmalara başladı. Nihayet, Kasım ayında hem seçimlerin yapılması, hem de meclisin çağrılması kararlaştırıldı. Fakat hükümet kendisi o tarihi göremedi, zira Bolşevikler tarafından devrildi. Dolayısıyla seçimleri yapmak ve meclisi çağırarak artık yeni Sovyet yönetiminin sorumluluğunda kaldı.

Oysa Sovyet yönetiminin Kurucu Meclisten yana olmadığı kısa bir sürede anlaşıldı. Nitekim önce meclis çağrılmasını ertelemekten söz eden bazı liderleri, sonrasında meclise hiç gerek olmadığını açıkça dile getirmeğe başladılar. Ama yine de halkın ve diğer partilerin kitlesel itirazlarından çekindiler. Bu yüzden 5 Ocak 1918 tarihinde meclisin çağrılmasına onay verdiler. Meclis toplandı, müzakereler başladı, ama Bolşevikler ellerinden geldiği kadar kendi talep ve programlarını kabul ettirmeğe çalışarak müzakerelerde sorun çıkardılar. En sonunda da isteklerinin karşılık bulmadığını iddia ederek önce meclis görüşmelerinden çekildiler, ertesi gün ise iktidarları için tehdit olarak gördüklerinden meclisi tamamen kapattılar.

Görüldüğü gibi Lenin ve arkadaşları için 1917 Şubatından beri meclis söylemi sadece amaca ulaşmak için bir araçtı. Halbuki asıl istekleri tek parti diktatoryasını dayatmak, kesinlikle diğer partilerle ortak bir gelecekte uzlaşmamaktı. İşin ilginç yanı ise yaklaşık yüz yıla yakın, büyük mücadeleler sonucunda açılan ve Rusya'nın demokrasi tarihinde en mühim gelişme olarak görülen Kurucu Meclis, sadece birkaç saatlik çalışma yapabildi. Ardından da bir daha açılmamak üzere kapatıldı.

KAYNAKÇA

1. Arşivler.

GARF- Gosudarstvennoy Arhiv Rossiyskiy Federatsiy

RGASPI- Rossiyskiy Gosudarstvennyy Arhiv Sotsialno-Političeskoj İstoriy

TGASP- Tsentralny Gosudarstvennyy Arhiv Sankt-Peterburga

2. Kitap ve Makaleler.

100-letiyeye Vosstaniye Dekabristov: Sbornik statey i dokumentov jurnala 'Katorga i Ssilka' (1927), Moskva: İzdatelstvo Politkatorjan.

BOÇKAREVA, Yekaterina- Lyudmila Karlova (1965), *Praktikum po İstoriy SSSR XX veka 1900-1917*, Moskva: Vışşaya Şkola.

"Dekabristi" (1952), *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, tom 13, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo, s. 574-588.

Dekreti Sovetskoy Vlasti: 25 Oktyabr 1917-16 Mart 1918 (1957), tom 1, Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

"Eseri", (1957), *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, tom 49, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo, s. 176-177.

FEDOSOV, İvan (1991), *Osvoboditelnoye Dvijeniye i Obşestvennaya Mysl v Rossiy XIX veka*, Moskva: Vışşaya Şkola.

FELŞTİNSKİY, Yuriy (1984), *Bolşeviki i Levıye Eseri*, Paris: İmka Press.

İOFFE, Henrih (1994), "Boje Spasi Rossiy", *Nauka i Jizn*, sayı 40, s. 44-53.

İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosialističeskoj Revolyutsiy (1967), Moskva: İzdatelstvo Nauka.

LENİN, Vladimir (1967), *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, tom 5, Moskva: İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

LENİN, Vladimir (1969), *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, tom 31, Moskva: İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

LENİN, Vladimir (1969), *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, tom 34, Moskva: İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

LENİN, Vladimir (1974), *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, tom 35, Moskva: İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

LENİN, Vladimir (1974), *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, tom 40, Moskva: İzdatelstvo Političeskoj Literaturi.

LORRAİN, Pierre (2000), *Romanovlar: Bir hanedanın sonu*, (Çev. Nihal Önol), İstanbul: Doğan Kitap.

"Molodaya Rossiya" (1954), *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, tom 28, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo, s. 141-142.

MOOREHEAD, Alan (1958), *The Russian Revolution*, London: Collins With Hanish Hamilton.

"O Sozıve Uçreditelnoyo Sobraniye", *Pravda*, 15 Mart 1917.

ORLOV, Aleksandr- Vladimir Georgiyev- Natalya Georgiyeva- Tatyana Sivohina (2004), *İstoriya Rossiy*, Moskva: İzdatelstvo Prospekt.

Političeskiye partiy Rossiy: İstoriya i Sovremennost (2000), Moskva: ROSSPEN.

PROTASOV, Lev (1997), *Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: İstoriya Rojdeniya i Gibeli*, Moskva: İzdatelstvo Rosspen.

RİASONOVSKY, Nicholas V.- Mark D Steinberg (2011), *Rusya Tarihi: Başlangıçtan günümüze*, İstanbul: İnkılap Yayınları.

RUDNİDSKAYA, Yevgeniya (1997), *Revolyutsionnyy Radikalizm v Rossiy: Vek Devyanadsatıy*, Moskva: İzdatelstvo Arheografičeskiy Tsentr.

SAHAROV, Andrey (2010), *İstoriya Rossiy: S Drevneyşih Vremen do Naşih Dney*, tom 2, Moskva: İzdatelstvo Prospekt,

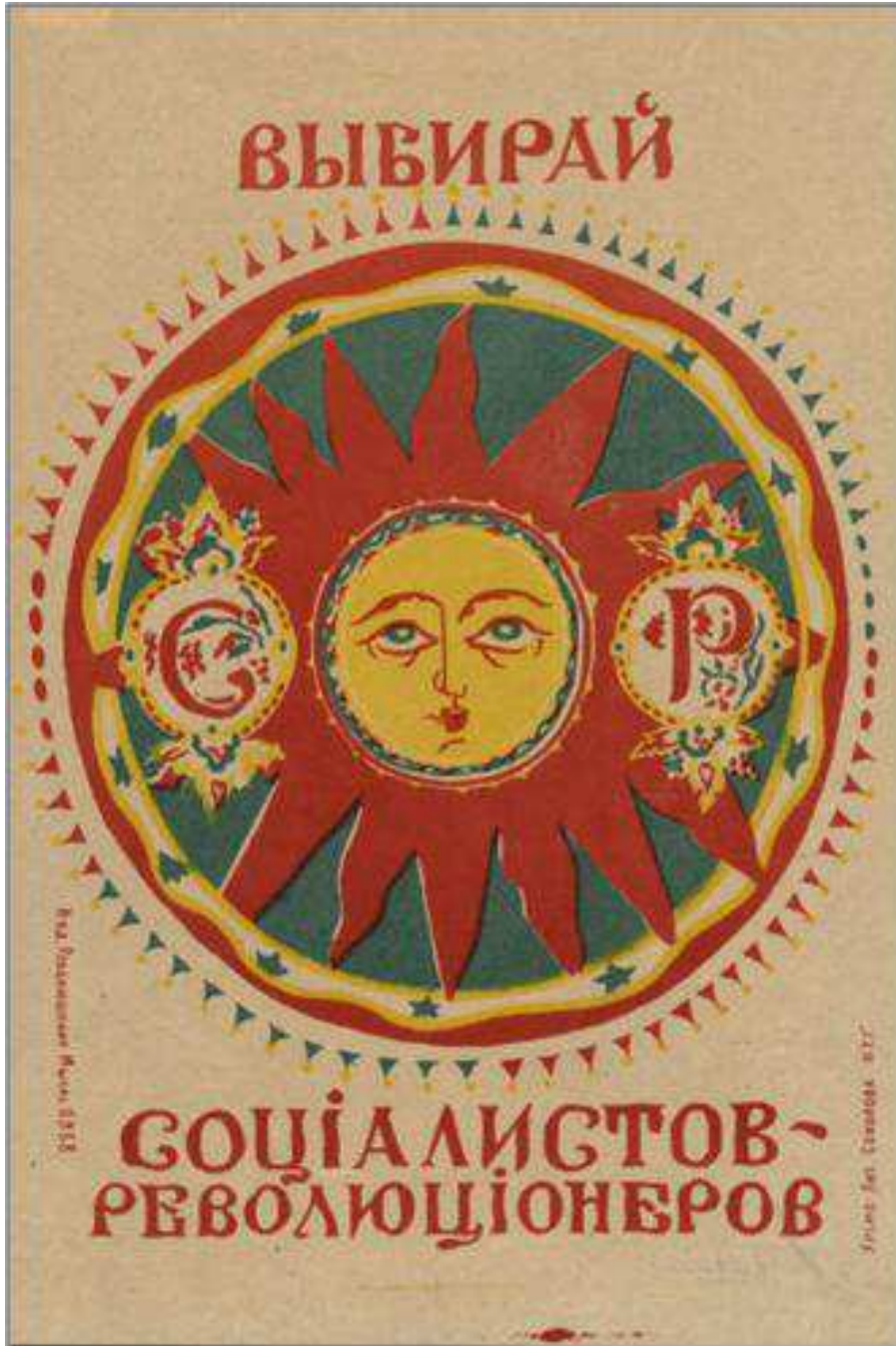
SUHANOV, Nikolay (1991), *Zapiski o Revolyutsiy*, Moskva: İzdatelstvo Politizdat.

"Taktika Revolyutsiy", *Pravda*, 9 Mart 1917.

TYUTYUKİN, Stanislav- Valentin Şelohayev (1985), *Pervaya Rossiyskaya: Spravoçnik o revolyutsiy 1905-1907*, Moskva: Politizdat.

"Uchreditelnoye Sobraniye", (1956), *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, tom 44, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo, s. 462-463.
Vtoroy Syezd RSDRP: İyul-Avgust 1903 goda. Protokoli (1959), Moskva: Gospolitizdat.
Vserossiyskoye Uçreditelnoye Sobraniye: Dokumenti i Materiali (1930), Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo.
"Zadaça Uçreditelnogo Sobraniya", *Pravda*, 17 Mart 1917.
ZEVELEV, Aleksandr (2000), *Politiçeskiye Partiy Rossiy: İstoriya i Sovremennost*, Moskva: İzdatelstvo Rossiyskaya Politiçeskaya Ensiklopediya.
WATSON, Hugh Seton (1962), *The Decline of Imperial Russia 1855-1914*, New York: Frederick A. Praeger.

EKLER

Sosyalist Revolyutsionerlerin seçim afişi.

60

ИМЕННОЕ УДОСТОВѢРЕНІЕ

ГИМ 79734/4
сч 3087

для явки на выборы въ Учредительное Собраніе.

По избирательному списку № 2539
избирательнаго участка 2.

Фамилія Фредериксін
Имя, отчество Николай Григорьевичъ
проживающему въ по Свощанской
улицѣ д. № 4

Городской Уезд. Комиссія приглашаетъ васъ явиться
въ зданіе Общественной земл. мѣст по
улицѣ д. № 12-го или 13-го ноября 1917 г.,
отъ 9 часовъ утра до 9 часовъ вечера, либо 14-го ноября, отъ 9 часовъ
до 2 часовъ пополудни, для подачи конвертовъ съ избирательною запискою
объ избраніи членовъ Учредительнаго Собранія.

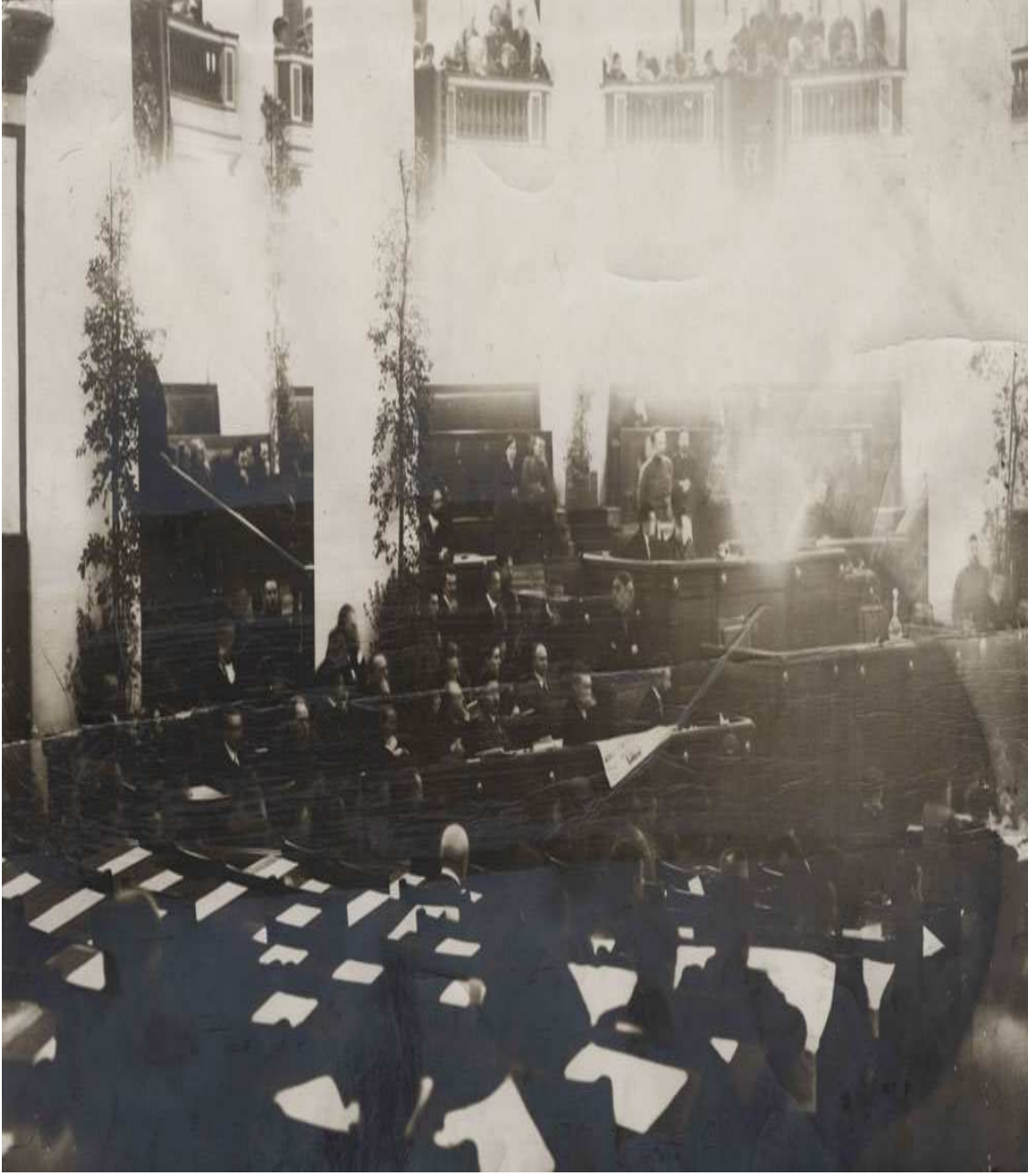
Seçmen kağıdı

СТЕНОГРАФИЧЕСКІЙ ОТЧЕТЪ О ЗАСѢДАНІИ УЧРЕДИТЕЛЬНОГО
СОБРАНІЯ 5-го ЯНВАРЯ 1918 года.

Одинъ изъ членовъ Учредительнаго Собранія фракціи эсе-
ровъ съ мѣста: Товарищи, теперь 4 часа, предлагаемъ старѣй-
шему изъ членовъ открыть засѣданіе Учредительнаго Собранія
/шумъ сильный слѣва; рукоплесканія въ центрѣ и справа,
свистъ слѣва/..... /не слышно/..... /продолжается сильный
шумъ и свистъ слѣва и рукоплесканія центра/. На кафедре
поднимается старѣйшій изъ членовъ Учредительнаго Собранія -
Михайловъ.

МИХАЙЛОВЪ... /звонить/ /шумъ слѣва/ /голоса: долой,
самозванецъ/. /Продолжительный шумъ и свистъ слѣва/, руко-
плесканія справа/. Объявляю перерывъ. /На кафедре поднимает-
ся Свердловъ/.

СВЕРДЛОВЪ. Исполнительный Комитетъ Совѣтовъ Рабочихъ
и Крестьянскихъ Депутатовъ поручилъ мнѣ открыть засѣданіе
Учредительнаго Собранія. /Голоса справа и въ центрѣ: руки
въ крови, довольно крови/. /Бурный рукоплесканія слѣва//.
Центральный Исполнительный Комитетъ Совѣтовъ Рабочихъ, Сол-
датскихъ и Крестьянскихъ Депутатовъ ... /голосъ справа:
фальсифицированный/ ... выражаетъ надежду на полное при-
знаніе Учредительнымъ Собраніемъ всѣхъ декретовъ и поста-
новленій Совѣта Народныхъ Комиссаровъ. Октябрьская револю-
ція зажгла пожаръ социалистической революціи не только въ
Россіи, но и во всѣхъ странахъ ... /смѣхъ справа, шумъ/...
Мы не сомнѣваемся, что искры нашего пожара разлетятся по
всему міру /шумъ/ и недалекъ тотъ день, когда трудящіеся
классы всѣхъ странъ возстанутъ противъ своихъ эксплуата-
торовъ такъ-же, какъ въ Октябрѣ возсталъ Россійскій рабочій
классъ и слѣдомъ за нимъ Россійское крестьянство. /Бурный
рукоплесканія слѣва/. Мы не сомнѣваемся въ томъ, что истин-
ные представители трудящагося народа, засѣдающіе въ Учре-
дительномъ Собраніи должны помочь Совѣтамъ покончить съ

Kurucu Meclis toplantısı- 5 Ocak 1918

